

(0)

(1)

Gral

Urednik
Zoran Hamović

Likovna oprema
Dragana Atanasović

VILIJAM TREVOR

Rujevina
San Pjetra

Preveo
Đorđe Krivokapić

Naslov originala
Villiam Trevor
OUTSIDE IRELAND
SELECTED STORIES
Copyright © Villiam Trevor, 1992

(2)

1997

CLO

(3)

Rujevina San Pjetra

Moj otac je bio veliki jahač. Moja majka je bila naj-lepša žena koju sam ikada video. Odveli su me da gledam kako moj otac preskače prepone kao član vojnog tima u Linviku kada sam imao pet godina. Njegov tim nije pobedio tog popodneva, ali očevo nastup bio je besprekoran, a on lično primio je pojedinačnu nagradu. Sećam se aplauza, i njegovog salutiranja, i majčinih prstiju koji su stezali moju mišicu. Oh, kako je to zaslu-ženo! prošaptala je, a kada nam se otac kasnije pridru-žio, moglo se videti da je ponosan. Mirisao je na konje i kožu, kao i uvek kada je preskakao prepone; sve do današnjeg dana mogu da se prisetim tog mirisa kad god poželim.

To je najživlje sećanje iz tog ranog perioda mog ži-vota. Odvezli smo se sa stadiona i tada sam prvi put u životu jeo u restoranu, otac i majka su sedeli s moje le-ve i desne strane, crvene ruže u vazi, zapaljena sveća u drvenom svećnjaku obojenom plavom i zelenom bo-jom. Jednoga dana , predskazivao je moj otac, očku-jući da ću i ja, isto tako, biti član vojnog tima. Već sam obećavao, insistirao je on dok me je posmatrao kako skakućem uz majku duž travnate staze pored brezove šume. U restoranu su se kucnuli čašama za vino, a otac je tražio od kelnera da i meni naspe malo vina kako bih ovom posebnom prilikom i ja mogao, po prvi put, da ga probam. Otac je kelnera zvao imenom Johan, a za to vreme ja sam se pitao koja je to crta na licu moje majke

posebno činila njeno lice tako izuzetnim. U jednom trenutku izgledalo je da je to svetlost sveće koja je obasjavala njenu bledu kosu, u sledećem plavetnilo njenih očiju, njene usne i mala bora na njenom čelu, a onda način na koji je nežno držala glavu. Ruka moga oca ispružila se preko stolnjaka ka jednoj od njenih ruku, i tu prestaju moja sećanja.

A postoji još jedno. U svojoj ordinaciji doktor Edlund pregledao mi je oči svetlosnim zrakom baterijske lampe koja je bila tanka kao olovka. Disk njegovog stetoskopa zastajkivao je na mojim leđima i grudima, refleksi su mi bili testirani, grlo pregledano, krv mi je bila uzeta u epruvetu, duplje moga tela oslušane kuckanjem. A posle toga, pošto je prošlo više nedelja, bilo je zaključeno da nisam snažan. Zamor je ubuduće trebalo izbegavati; moram laganije da trčkaram; da se zajapurim nije bilo dobro. Drugačiji će biti od onog kako smo ga zamišljali, rekao je moj otac. I to je sve. Nisam, tada, osetio razočaranje u njegovom glasu.

Upravo zbog moje nežne konstitucije majka me je prvi put odvela u San Pjetro al Mare, započinjući letnji režim koji će se nastaviti tokom čitavog mog detinjstva. Putovali smo vozom, jer je zbog moje nežne konstitucije više vremena bilo posvećeno tom putovanju nego što bi se to inače smatralo potrebnim. Jednu noć smo proveli u Hamburgu u hotelu Kronberg, a onda smo danju i noću lagano nastavljali, a vazduh je primetno bio vao topliji kad god bismo se zaustavili na nekoj stanici. Poslednju noć proveli smo u Milanu, u hotelu Belvedere. Stigli smo u San Pjetro al Mare u rano popodne.

Mislim da je, te prve večeri, moja majka bila malo nervozna. Hotelskom osoblju se obraćala na engleskom pa je strahovala da li će je dobro razumeti. U restoranu, za večerom, veoma polako govorila je kelneru, a ja nisam mogao u potpunosti da pratim ono što su govorili, jer u to vreme još uvek nisam mnogo razumeo engleski. A kelner, koji je bio krajnje brz u svemu što je radio brzim pokretima razvijao naše salvete i njima nam

stručno prekrivao kolena, povlačio prstom niz meni da bi nešto predočio, beležio ono što bi majka naručila u svoj blok nijednom nije od nje zatražio da ponovi neku reč. Pošto je otišao, majka me je upitala da li sam umoran, ali ja nisam bio ni najmanje umoran. Od trenutka kada je voz počeo da usporava na ulasku u San Pjetro, osetio sam neko uzbuđenje. Nije trebalo da nosim nikakav težak prtljag, ali ja sam to ipak učinio, pomažući nosaču na stanici da ubaci naše kofere u taksi dok je moja majka otišla u *Cambio*. Vozili smo se pored palmi tada sam prvi put video takvo drveće, a iza njih plavelo se more, baš kao i nebo. A onda je taksi naglo skrenuo, ostavljajući za sobom parove koji su se šetali promenadom muškarci u belim odelima, žene u haljinama za plažu i šarene suncobrane koji su svim stolovima po kafeima nudili mala jezerca senki. Sasvim nakratko, možda ni pola minuta, taksi se peo uz brdo koje je postalo sasvim strmo, a onda se zaustavio ispred Vile Parko. Palme i promenada bili su daleko dole, nepokretno more kao da se pružalo u nedogled.

Za ručkom sam rekao da nikada nisam bio na tako egzotičnom mestu. Trpezarija u kojoj smo sedeli bila je elegantnija i gracioznija, i puno veća, od restorana u koji nas je otac odveo one večeri kada je trijumfovao s vojnim timom. Nikada ranije nisam video da zajedno jede toliko ljudi, od kojih su mnogi bili u večernjoj odeći. Grejači na špiritus goreli su na svakom stolu. Staklena vrata koja su se protezala od tavanice do poda bila su širom otvorena ka terasi s ukrašenom balustradom obojeni ukrasi između kratkih, sivih stubova. Iza toga, bašta Vile Parko bila je prošarana cvećem koje mi je bilo potpuno nepoznato: cvetni grmovi oleandera i bugenvilija i drveće koje se zove rujevina, kako mi je majka rekla. U hotelu sam voleo da slušam zvuk italijanskog jezika, te tajanstvene reči i rečenice koje su sobarice i kelneri dobacivali jedni drugima. I prosto sam obožavao engleski pun oklevanja kojim je govorila moja majka.

Sledećeg jutra i svakog jutra nakon toga majka i ja smo se kupali među stenama, jer je doktor Edlund propisao kao korisno upražnjavanje laganog plivanja. Išli smo liftom koji se spuštao od hotelske bašte do plaže, a zatim bismo ležali nakratko na suncu, prekriveni zaštitnim kremama, pre nego što bismo odšetali do kafea na jednu *albikoku*. Posmatrali smo ljude kako se šetaju, praveći opaske ako su bili neobični. U vezi s tim majka me je naučila engleske reči: arogantan, bledunjav, odsutan i terala me da kažem na engleskom: Mnogo hvala kada bi kelneri doneli *albikoku*. Tada bismo se vratili u park hotela gde mi je, sve do ručka, majka čitala iz *Kidnapovanih*. Crtao sam lica kelnera i hotelskih portira, i fasadu Vile Parko, i belo obojene stolice koje su stajale između stabala ruja. Poneki posetilac hotela uzeo bi jednu od ovih gvozdениh stolica i odneo je do nekog izdvojenog mesta, a kasnije bi je nemarno ostavio tamo. Ili bi došlo do susreta u četiri oka, dve bi stolice bile odnete tamo na isti način, a onda napuštene, dve prazne čaše ostavljene na stolu. Posle ručka bismo se odmarali, zatim ponovo plivali, i ponovo posećivali grad. Moramo da dovršimo naše razglednice, rekla bi majka dok bismo odlazili na večeru ili u toku samog obeda, a kasnije bismo to i učinili pre no što bismo ubacili razglednice u poštansko sanduče u holu hotela. Ponekad bih na njima nešto nacrtao za oca, karikaturu nekog lica, ili naznačio crtama oblik neke školjke koju smo pronašli, a moja majka bi uvek dodala nešto što se odnosilo na moje zdravlje.

Sema našeg odmora, ustanovljena za vreme našeg prvog leta u San Pjetru, uticala je na godine koje su usledile. Uvek smo napuštali Linvik utorkom i odsedali, na putu, u hotelu Kronberg u Hamburgu i Belvedere u Milanu: u San Pjetru smo uvek ostajali tokom jula i avgusta. Ali u kasnijim prilikama bilo je i nekih razlika: moja majka više nije bila nervozna zbog svog engleskog jezika; osoblje u Vili Parko nas se sećalo pa su nas dočekivali sve srdačnije; neki od drugih posetilaca,

koji su nam bili poznati od ranijih godina, pozdravljali su nas pošto bismo stigli. To je mojoj majci godilo, ali što se mene tiče, meni se više sviđala novina nepoznatih ljudi. Voleo sam da posmatram krcate taksije kako se zaustavljaju, pojavljivanje nekog čoveka ili žene ili čitave porodice, neku stariju osobu ovog ili onog pola kako daje uputstva svom mlađem saputniku, ili dolazak neke usamljene osobe, oko kakvih se uvek događaju najzanimljivije stvari. Msje Paje bio je jedan od takvih: prvi put se pojavio u Vili Parko za vreme našeg trećeg leta, kada smo ga odmerili, a van svake sumnje i drugi redovni posetioci, dok je jednog kasnog popodneva laganim korakom silazio niz stepenište koje je vodilo na terasu, mršav, visok, crnokos čovek u platnenom odelu. Seo je nedaleko od mesta gde smo mi sedeli, a trenutak kasnije kelner je doneo poslužavnik s čajem. Pušio je dok ga je pio, ne obraćajući pažnju ni na okolinu ni na druge ljude u bašti.

Grad po imenu Linvik, reče moja majka, a dve dame u bašti slušale su dok ga je ona opisivala. Dame su bile Italijanke, sinjora Bineli i njena ćerka Klaudija. Došle su iz Đenove, rekle su mojoj majci, a to je bio grad poznat po svojim trgovačkim vezama i kuhinji. Pričale su o fantastičnom sivom kamenu i fantastičnim dvorcima, stvarajući pogrešnu predstavu da su ti dvorci bili isklesani na padini neke ogromne sive planine. Putnički lift išao je po čitav dan gore-dole između visova Đenove i njenih dubina, prolazeći kroz planinsku stenu. Ovu informaciju su italijanske dame ponavljale, napominjući da je taj lift mnogo veći i mnogo snažniji od onoga koji nas je prenosio od Vile Parko do plaže. Dvorci u Đenovi bili su napravljeni od ukrašenih pravougaonih blokova, tako su rekle, pa je ranija nepreciznost bila ispravljena u mojoj svesti.

Sinjora Bineli bila je jako debela. Imala je glatku belu kožu, veoma zategnutu, koja kao da je trpela isto tako veliko naprezanje kao i njena svilena haljina. Znala je, promrmljala je jednom moja majka dok smo se uda-

ljavali od dveju italijanskih dama, da ne treba da nosi isuviše svetle haljine. Na njima je uvek bilo nečeg crnog među hrastovim lišćem tamnokestenjaste ili zelene boje, ispod kovitlaca plave ili braon. Italijanke su znale kako da nose svoju debljinu, kazala je moja majka.

Ćerka gospođe Bineli, Klaudija, nije uopšte bila takva. Rekli su nam da je ona filmska zvezda, a ona je svakako tako i izgledala, na skoro svakom njenom prstu videlo se prstenje s dragim kamenjem, njene ogromne crvene usne bile su stalno rastavljene kako bi pokazale blesak snežnih zuba. I oči su joj bile ogromne, i maksimalno istaknute naspram tamnih podočnjaka. Njena odeća bila je šarenija od odeće gospođe Bineli, ali diskretna pri tom. Moja majka je rekla da Klaudija ima ukusa.

Buon giorno, msje Paje je pozdravio moju majku i ove dame jednoga jutra u bašti, naginjući glavu u stranu dok je odlazio ka liftu. Sedeli smo za jednim od stolova, u senci širokog plavo-sivog suncobrana. Klaudijina torba za plažu visila je okačena na naslon njene stolice; naočare za sunce sakrivala su njene veličanstvene oči. Knjiga sa žutim koricama, *Vodič kroz Švajcarsku*, ležala je na stolu pored pepeljare; pušila je cigaretu. Sinjora Bineli imala je beli šešir sa širokim obodom koji joj je štitićo kožu od sunca. Rukavi njene tamne haljine bili su zakopčani na zglobovima ruku; ramena i dobar deo vrata bili su pokriveni.

Paje, reče sinjora Bineli. Da li je to u Francuskoj neko poznato ime? Grof Paje? Zbunjena ovim pitanjima, moja majka se samo nasmešila umesto odgovora. Klaudija je izvadila cigaretu koju je držala između usana. Misli da msje Paje nije nikakav grof, rekla je. O tome nije čula u hotelu.

U mojoj zemlji nema grofova, dodala je moja majka.

Na italijanskom kažemo *Conte*, objasnila je sinjora Bineli. Isto kao i *Contessa*.

Oдох da plivam, rekla je Klaudija.

Majka je rekla da ćemo i mi uskoro. Kada mi je propisivao ovaj oblik vežbe, doktor Edlund je podsetio moju majku da se on ne sme upražnjavati u vreme kada se hrana nalazi u prvim fazama varenja: uvek smo ostavljali bar dva sata da se moj doručak, koji se sastojao od čaja i brioša, slegne pre nego što bih ušao u more. Ostali, primetio sam, nisu toliko obraćali pažnju na takve stvari, ali ja sam bio navikao da se drugačije ponašam kada se radilo o zdravlju. Doći će dan, doktor Edlund me je uveravao u poverenju, kada ću na sve to kenjkanje gledati kao na nešto zabavno a i sa zahvalnošću, dodao je brzo, jer ja ću od toga samo ojačati. Nije govorio istinu, pošto doktori to ponekad ne mogu. Moj život je ograničen na detinjstvo, bilo je ono što je rekao mojoj majci i mom ocu: on neće dospeti dalje od toga.

O tome mnogo ne pričamo, rekao je moj otac u trenutku kada nije znao da mogu da čujem. Moja baka bila je došla u Linvik na nekoliko dana: ona je bila ta kojoj je rekao, a bio je dovoljno mudar da od nje to drži u tajnosti sve dok se njen odlazak nije sasvim primakao. Briga i pažnja koji su mi bili ukazivani učinili su da je moje detinjstvo nastavilo da odmiče bez neprijatnosti, rekao je moj otac, ali moja me je baka ipak grlila sva uplakana pre nego što je otišla, stiskajući me tako čvrsto u svom zagrljaju da sam mislio da mi je već tu i tada došao kraj. To je bilo nešto pre no što smo mama i ja proveli naše prvo leto u San Pjetru al Mare. Imao sam jedanaest godina onog leta kada je msje Paje stigao u Vilu Parko.

Pa, sada bismo mogli da krenemo, rekla je moja majka, pa smo pokupili stvari i spustili se niz padinu travnjaka do lifta koji nas je odveo do plaže. Sinjora Bineli, tragajući za dubljom hladovinom, prešla je za sto ispod drveća.

Malo je toga što sam od tada voleo više nego plivanje između stena San Pjetra. Voda je bila potpuno mirna i prozračno plava tako da je više ličila na neko jezero nego na more. Stene su bile izbelele od vode, kao

glatke, zaobljene kosti koje su vam nežno podupirale telo ako biste legli na njih. Dve male kabine od plavo-sivog platna sličnog suncobranima na travnjaku postale su jedan svet, majčin i moj, u kome su bile smeštene naše stvari dok smo plivali i plutali.

T amuses-tu? kliznuo je pored mene msje Paje dok su zamasi njegovih ruku jedva mreškali površinu.

Ti diverti? I konačno prevodeći na jezik koji mi je postao uobičajen: *Uživaš?*

Oh, da, naravno. Hvala!

C est bon , dobacio je preko ramena. Ovde smo zato da bismo uživali, zar ne?

Jedan redar obezbedio je mojoj majci naduvane jastuke, ali ja sam lično više voleo stenu nalik na kost. Klaudija je mali uski rt zauzela za sebe, rasprostirući po njemu svoje peškire i razne druge lične stvari koje je izvadila iz torbe za plažu, a zatim se opružila ničice i dremala. Ostali kupači slično su se smestili, mažući uljem noge i leđa. Msje Paje brzo se obrisao i otišao.

Istoga dana, jedan sat pre večere, majka i ja smo se vraćali iz večernje šetnje po gradu, kada se neki taksi zastavio pored nas, a msje Paje rekao:

Mogu li da vas povezem?

Kada je moja majka objasnila da smo se šetali iz zadovoljstva, Francuz je platio vozaču i krenuo ukorak sa nama. To je predstavljalo prilično iznenađenje. (Bila sam potpuno zapanjena , primetila je moja majka kasnije, dok smo razgovarali o tom događaju za vreme večere.)

Imam neka posla u Triori , rekao je msje Paje. Kako je sada sveže!

U Triori je bio težak vazduh, rekao je. Kako je uvek prijatno vraćati se u San Pjetrol! Obožavam rujevinu San Pjetra. A vi, gospodo?

Moja je majka odgovorila da je i ona obožava, a razgovor koji je usledio između njih odnosio se na grmlje i hortikulturu. Posle toga je moja majka otkrila da ona i ja već tri godine dolazimo u San Pjetrol al Mare, a msje

Paje je priznao da ga ne poznaje tako dobro kao mi, pošto mu je to bila prva poseta. Bio je zaključio da će mu možda više prijati more i dobar hotel od onoga što je Triora imala da ponudi. Trioru je poznavao posebno dobro.

Uvek smo bili zadovoljni u Vili Parko , rekla je moja majka.

Msje Paje je postavljao pitanja na ljubazan način: da li je naš put u San Pjetrol dugo trajao, kako smo putovali, gde smo usput oseedali. Moja majka je odgovarala, takođe ljubazno.

Doputovali ste iz Pariza, msje Paje?

Ah, ne. Ne iz Pariza. Putujem iz Lila. Da li ste slučajno čuli za Lil?

Moja je majka bila čula, a kada joj je opet postavio neka pitanja, ona je pomenula Linvik, ponavljajući to ime zato što je msje Paje imao poteškoća da ga isprva razume. Nije ni znao da naš grad postoji.

Pa, možda nešto slično Lilu , rekla je moja majka. S interesovanjem za proizvodnju.

Mada je manji po veličini, rekao bih?

Oh, da, mnogo manji.

Miris u vazduhu je večernji miris rujevine , rekao je msje Paje. (Docnije uz večeru majka mi je priznala da je osetila jedino miris bugenvilija, i da nikada ranije nije čula da rujevina širi bilo kakve mirise.)

Kakvo divno mesto! rekao je msje Paje sav ushićen, dok smo prolazili kroz vrtove hotela. Kakvo divno mesto!

To je bio početak prijateljstva između msje Pajea i moje majke. Narednog jutra, kada smo se posle doručka odmarali na travnjaku, on nije prošao pored našeg stola već je opet započeo razgovor, a onda upitao da li bi mogao da sedne. Sinjora Bineli i Klaudija, pojavljujući se iz hotela deset minuta kasnije, htele su da nam se pridruže kao i ostalih dana, a potom to nisu učinile. Sinjora Bineli se smestila ispod rujevine, Klaudija je otišla pravo ka liftu. Bilo mi je jasno mada možda ne i mo-

joj majci i msje Pajeu, koji su u tom trenutku razmenjivali mišljenja o Mocartovim operama da su italijanske dame bile nezadovoljne.

Kako je zabavna opera *Così fan Tutte!* uzviknuo je docnije msje Paje u liftu. Meni se dopada upravo to što je zabavna.

Taj odlazak do plaže i sve ono ustaljeno što je sledilo, nije se mnogo menjalo iz dana u dan. Sve je bilo isto: majka i ja bismo plivali nekih dvadesetak minuta, zatim bismo ležali na suncu pre no što bismo ponovo zaplivali, Klaudija je zaposedala svoj privatni teren, ostali plivači bi zaposedali svoja jučerašnja mesta, msje Paje se brzo brisao i odlazio, kao da je najednom u nekoj žurbi.

Posao u Triori! primetila je sinjora Bineli jedne večeri kada se on nije vratio u hotel u svoje uobičajeno vreme. Još uvek nije bilo previše sveže da bi mi bilo zabranjeno da ostanem na terasi s majkom dok je pila svoj aperitiv. Sinjora Bineli i Klaudija zauzele su sto pored našeg, kao što su uvek činile. Od one večeri kada je msje Paje zaustavio svoj taksi, prešlo mu je u naviku da se pridruži mojoj majci dok pije svoj aperitiv, a on svoj. Onda bi se poveo razgovor o opštim temama, a Bineli jeve bi se uključile, jer je to bilo prirodno, dok sam ja jedini ćutao.

Nema mnogo posla, rekla bih, u Triori, rekla je Klaudija, stavljajući svoju cigaretu u pepeljaru na stolu da bi odabrala jednu maslinku. Nikakvog posla koji bi privukao jednog Francuza.

Msje Paje posećuje svoju suprugu, rekla je moja majka. To je način na koji on govori, pa to naziva poslom.

Suprugu, ponovila je oštrim glasom sinjora Bineli. *Moglie*, prevela je ona, vidljivo ljuteći svoju ćerku.

Nisam neobrazovana, uzvratila je Klaudija. Znači, msje Paje je oženjen, *signora?*

Njegova supruga je jedna gospođa Italijanka. Moja majka je zastala. O njoj brinu kaluđerice.

Le suore, dodala je sinjora Bineli, a Klaudija ljutito uzdahnula.

To je bolnica za umobolne u Triori, rekla je moja majka. Ona je poreklom iz Triore. Aristokratkinja, mislim.

Sinjora Bineli naglo promeni temu. Učinila je to na način koji je naglašavao da o nekome ko iziskuje našu pažnju treba razmisliti pre nego što bi se razgovor mogao korisno nastaviti. Klaudija treba da dobije ulogu, objavila je. Danas ćemo saznati. Fina uloga u *Il marito in Collegio*.

Postoji samo mogućnost, ispravila ju je Klaudija, zadržavajući ljutinu u glasu. Prvo moraju da se nađu sredstva.

Msje Paje nam se nije pridružio te večeri, niti se pojavio u trpezariji. Moja majka to nije prokomentarisala, ali kada smo odlazili od našeg stola, morali smo da prođemo pored Binelijevih. Svakako da ne bi otišao a da se ne pozdravi? rekla je sinjora Bineli. Svojim sitnim očima virila je iz debljine svoga lica, tražeći objašnjenje za koje je verovala da ga moja majka zna u izrazu njenog lica. Msje Paje mi ništa nije rekao, odgovorila je moja majka, ali kada smo stigli do moje sobe, tiho je promrmljala, skoro za sebe: Njegova supruga se danas nije dobro osećala.

Narednog jutra posle doručka on nam se nije pridružio, niti je došao na plažu. Moja majka je, činilo mi se, postala malo snuždena, kao da se neka treptava sumnja uvukla u nju, kao da je počela da zamišlja da je pogrešila u objašnjenju koje joj je palo na pamet. Ali ako je ta sumnja i bila počela da je opseđa, ona je uskoro nestala.

Ovo je za mene bio tužan period, rekao je msje Paje u gradu te večeri, pojavljujući se iznenada pored nas u trenutku kada smo izašli iz apoteke u kojoj je jedan od mojih recepata bio obnovljen. Od juče u podne je nesrećan period.

Oh, žao mi je!

S vremena na vreme tako mora da bude.

Sve je poigravalo na licu msje Pajea. Njegov izraz brzo se menjao dok su njegove crne oči prenosile raspoloženje koje ga je zaokupljalo, čak i pre no što bi linija njegovih usana to učinila. Njegova supruga je umobolna, rekla mi je majka kada sam je upitao prethodne večeri, ne shvatajući sasvim neprijatan razgovor sa sinjorom Bineli. Msje Pajeu nije lako, dodala je moja majka.

Vratio se pešice s nama do hotela, a onda je seo na terasu, naručivši aperitive za moju majku i sebe i *albi-koku* za mene. U Triori je bio kupio platneni šešir, u tonu s odelom. Sunce je u Triori uvek žestoko, rekao je.

Vratili ste nam se! uzviknula je sinjora Bineli čim ga je ugledala kako tamo sedi.

Ah, *oui*, odgovorio je. Vratio sam se.

Imao je poteškoća s izgovorom slova *h* u engleskom, ali samo kada se nalazilo na početku reči. Ponekad je ponavljao ono što je upravo rekao, kako bi se ispravio. Klimnuo je glavom pošto se složio da se vratio. Slušao je dok je sinjora Bineli pričala kako je svima nedostajao.

Msje Paje je ponovo bezbedno ovde, ukazala je svojoj ćerki kada je ova stigla na terasu. Nije otišao bez pozdrava.

Nikada, pobunio se msje Paje. Za tako što me niko nikada ne može optužiti.

Te večeri svakako zbog svog lošeg raspoloženja msje Paje seo je da večera sa nama. Ne smetam? rekao je. Ne bih želeo da smetam. Moja majka ga je uveravala da ne smeta, a mislim da nije nijednom opazila uporne poglede sinjore Bineli preko prepune trpezarije, niti Klaudijino pretvaranje da nije primetila.

Reci mi šta najviše voliš da crtaš, zatražio je odgovor msje Paje, ovde u San Pjetru?

Nije mi padalo na pamet šta bih odgovorio stene na mestu gde smo se kupali? kelnere? onu promenadu kada bismo sedeli ispred kafea? Klaudiju ili sinjoru Bineli? Zato sam rekao:

Rujevinu, zato što je toliko teška. To je bilo tačno. Ma koliko da sam pokušavao, nisam mogao na odgovarajući način da predstavim to maglovito rastinje niti da uhvatim prefinjenost njegovih boja.

A naravno da nikakvo crtanje, rekla je moja majka, nikada ne bi moglo da prenese onaj večernji miris rujevine.

Nasmejala se, a i msje Paje se smejao: u nekom trenutku, mada nisam mogao da pogodim kada, to što je pogrešno zamišljao da rujevina širi nekakav miris noću postala je šala među njima. Sedeći tamo i ne govoreći ništa, stekao sam utisak da je moja majka upoznala msje Pajea bolje no što su to trenuci posle doručka na travnjaku i vreme provedeno u ispijanju njihovih aperitiva dopuštali. Doživeo sam ono zbunjujuće osećanje da su njihovi razgovori čak i oni u kojima sam ja učestvovao prenosili više no što se od reči očekuje da saopšte.

Dragi moj, idi gore, rekla je moja majka. I ja ću uskoro.

Bio sam pomalo postiden, zato što sam sâm morao da napustim trpezariju, što nikada ranije nisam učinio. Ljudi su uvek gledali moju majku i mene kada bismo to činili zajedno, neki od njih su naginjali glave u znak pozdrava za laku noć, dok su drugi zaista izgovarali *Buona notte* ili *Bon nuit*. Kada sam bio sam, niko na mene nije obraćao pažnju, sem, naravno, sinjore Bineli, koja je primetila: Znači, otpremili te!

Buona notte, signora.

Klaudija je pucnula prstima, zadovoljna što sam odgovorio na italijanskom, jer me je naučila nekoliko izraza. Divno sam rekao dobro večer, udelila mi je kompliment, dobacujući mi da svakako imam sluha.

Jadno to dete, zajedljivo je osuđivala njena majka dok sam gurajući otvarao klatno-vrata trpezarije. Kakva neprijatnost za dete!

Te noći sam ružno sanjao. Otac i ja smo bili u rektorovoj kući u Linviku. Razlog zbog koga smo tamo bili

bio je tajanstven, ali pošto smo nešto jeli s rektorom, odveli su nas u neku malu sobu punu satova koje je on sakupljao i opravljaio iz zabave. Tu, dok su on i moj otac razgovarali, ja sam ukrao cifarnik, pokušavajući da ga sakrijem ispod odeće. A onda je izgledalo kao da sam ukrao više od toga: opruge, i zupčanici, i točkovi, i kazaljke bili su nestali s plavog pliša stola i ispunili sve moje džepove. Insistiram da dođe policija, rekao je rektor, pa su me naterali da sedim na stolici za koju me je otac vezao konopcem. Ali nije došla policija, već samo starac koji nam je donosio drva za vatru. Ovo je nov postupak, rekao je, uzimajući s plavog plišanog prekrivača na stolu veliku kazaljku nekog zidnog sata s klatnom i zabadajući njen vrh ispod jednog od svojih kapaka.

Smiri se, smiri se, rekla je moja majka. To je samo ružan san.

Njen zagrljaj me je štitio, njene usne bile su hladne na mom obrazu. To je zbog belog luka s telećom šniclom, rekla je, i zamolila me da joj ispričam san. Ali već je izgledalo glupo uplašiti se takve besmislice, pa iako sam joj ispričao kako me je kaznio prodavac drva, stideo sam se što u snu nisam bio u stanju da je prepoznajem kao takvu.

Iza moje majke, dok je bila sagnuta iznad mene, video sam uspravan pravougaonik svetlosti. Dolazio je kroz otvorena vrata njene spavaće sobe: zbog moje delikatne konstitucije po hotelima u kojima smo odsedali uvek smo imali spojene sobe. Hoćemo li onda večeras ovako? predložila je, ali ja sam odmahnuo glavom, a takođe sam odbio i njen predlog da svetiljka pored mog kreveta ostane upaljena. Bilo je kukavički kapitulirati pred pretnjama mašte – možda je to jednom rekao moj otac, mada i da jeste, on to ne bi rekao tako grubo, jer to nije ličilo na mog oca.

Verujem da sam spavao neko vreme, nemoguće je izmeriti koliko. Naglo sam se probudio i odmah priseo rektorove sobe sa satovima i straha koji me je uhva-

tio. Bez utešnog prisustva moje majke, nisam želeo ponovo da zaspim, ma koliko to bilo kukavički, i odmah sam bio još budniji nego kada je bila došla da me zagrlji. Ležao sam u mraku, plašeći se samo da ne zatvorim oči.

Čuo sam mrmljanje glasova. Ispod vrata koja su vodila u sobu moje majke videla se svetlost. Gledao sam u nju i osluškivao: moja majka je nekome govorila, a neko joj je odgovarao. Zatim bi neko vreme vladala tišina pa bi mrmljanje ponovo počelo.

Kada su se vrata iznenada otvorila, zatvorio sam oči, jer nisam želeo da moja majka zna kako sam se plašio da zaspim. Tiho je prišla mom krevetu, stajala nepomično, a zatim je ponovo prešla sobu. Pre no što je zatvorila vrata rekla je: Spava! Glas msje Pajea rekao je da je to dobro.

Njihov tih razgovor ponovo je počeo. Šta su to oni jedno drugom govorili? pitao sam se. Da li mu je ispričala o mom delikatnom zdravstvenom stanju? Da li je rekla da su, uprkos praznim izjavama doktora Edlunda, svi prihvatili da neću preživeti detinjstvo? Zamišljao sam kako mu to priča, a msje Paje saučestvuje, kao što bi i moja majka zbog njegove umobolne žene Italijanke.

Bio sam radostan što je pronašla takvog prijatelja u San Pjetru, jer od nje je bilo tako ljubazno prema meni što je prevalila toliki put niz čitavu Evropu samo meni za ljubav a da skoro ništa nije imala da radi kada bi stigla, sem da mi čita, i da pliva, i izmenjuje ljubaznosti. Bio sam svestan da nije postojala mogućnost da moja majka ima još dece, jer sam je jednom pitao o braći i sestrama kojih nije bilo. Bio sam svestan žrtvovanja koja su zbog mene bila podneta, kao i tuge koju će jednoga dana osetiti moja majka i moj otac kada se moj život bude okončao. Ja ne bi trebalo da osetim ikakvu tugu, jer, naravno, ja za to ne bi trebalo da znam; nisam očekivao ništa više mimo onoga što mi je bilo obećano.

Spavao sam i ponovo sanjao, ali ovoga puta prijatne snove: majka, otac i ja bili smo u restoranu u koji su

me odveli posle uspeha mog oca na terenu za preskoke. Oko nas, ljudi su se smejali i pričali kao i moja majka i moj otac. Ničeg nije bilo više u tom snu, ali sam bio srećan kada sam se ujutro probudio.

Ima jedna fina slika skidanja Hrista s krsta u Triori, rekao je msje Paje na travnjaku posle doručka. Možda će vam izgledati da se isplatilo otići.

Moja majka je odgovorila kao da je očekivala taj predlog. Brzo je odgovorila, skoro pre no što je msje Paje prestao da govori, a onda se okrenula meni i rekla da bi poseta Triori mogla da predstavlja pravi izlet.

Ima jedna lepa *trattoria* nedaleko od crkve, rekao je msje Paje. Terasa joj je zaklonjena vinovom lozom. Nekoliko puta sam ručao tamo.

I tako, posle našeg plivanja toga dana, moja majka nije ležala na naduvanim jastucima, a ni ja na beloj steni koju sam nazivao svojom, već smo se obukli i u tome bili brzi kao i msje Paje. Onaj taksi koga je uzimao svakoga dana do Triore čekao je ispred hotela.

Uživao sam u promeni naše svakodnevice, mada ne i u slici skidanja Hrista s krsta, niti u crkvi u kojoj se nalazila. Tamo se nismo dugo zadržali, jedva više od jednog minuta i, umesto toga, pronašli smo kafe gde smo napisali moju svakodnevnu razglednicu mome ocu. *Danas smo došli u Trioru*, napisao sam, *s msje Pajeom, koji je došao da poseti svoju umobolnu suprugu Italijanku. Videli smo jednu sliku u crkvi*. Najzad je bilo i nečeg drugog o čemu bi se pisalo i reči su konačno lako nadolazile. Smešio sam se kada sam majci dodao razglednicu, očekujući njeno iznenađenje što sam tako brzo dovršio svoju poruku. Pažljivo ju je pročitala, ali nije odmah dodala svojih nekoliko rečenica. Učiniće to kasnije, rekla je, stavljajući razglednicu u svoju tašnu. (Ja sam je kasnije pronašao, iscepanu na komadiće, u korpi za otpatke u njenoj sobi.)

Danas je mirna, izvestio je msje Paje u *trattoriji* pod vinovom lozom. Da, danas je mirnija.

Obično tako bude, objasnio je: pošto njegova supruga prođe kroz loš period, onda često naiđe period mira. Zbog toga on nije posetio bolnicu za umobolne tog popodneva, već se vratio sa nama u Vilu Parko i pridružio nam se kada smo ponovo otišli da plivamo.

Skoro je izvesno da je Klaudija obezbedila onu ulogu, objavila je sinjora Bineli na terasi pre večere. Čitavog su je dana tražili telefonom.

Moja majka i msje Paje su se osmehnuli, mada nisu izmenjali poglede. Klaudija, došavši na terasu, rekla je da je uloga u *Il marito in Collegio* daleko od izvesne. To što je telefon stalno zvonio predstavljalo je loš znak i podrazumevalo neodlučnost.

Samo na trenutak, dok smo odlazili na večeru, šaka msje Pajea dotakla je lakat moje majke. I večeras je seдео s nama, iako mu raspoloženje više nije bilo loše i, dok su on i moja majka razgovarali, ponovo sam osetio sreću što je imala prijatelja u San Pjetru, nekoga ko bi se tako mogao nazvati pre nego Binelijevu ili bilo ko od ostalih gostiju. Te noći sam se jednom probudio, i slušao, i čuo mrmljanje.

Na povratku u Linvik u Hamburgu, mislim da je bilo moja majka je rekla: Zaboravimo na onaj dan kada smo išli u Trioru.

Da zaboravimo?

Pa, hoću da kažem, neka on ostane naša tajna.

Pitao sam je zbog čega treba tako da postupimo. Nije oklevala već je rekla da je toga dana, prolazeći pored jednog izloga, videla tamo nešto što je želela da kupi mome ocu za Božić. Tada to nije kupila, ali je zamolila msje Pajea da to učini kada sledeći put bude išao u Trioru.

I da li je to učinio?

Jeste, kupio je.

Msje Paje bio je istog stasa kao i moj otac, rekla je: bez obzira o kome delu odeće se radilo (moja majka ga nije imenovala), bio je ljubazan pa ga je probao. Neću mnogo govoriti o msje Pajeu, rekla je moja majka, da

slučajno nepromišljeno ne odam tu malu tajnu. Kada čovek govori o nekoj osobi, on to ponekad čini bez razmišljanja. Pa zato možda nijedno od nas ne treba mnogo da pominje msje Pajea.

Dok sam slušao, znao sam da nikada ranije nisam čuo majku da kaže nešto tako glupo. Svake večeri posle onoga dana kada smo išli na izlet u Trioru msje Paje bi izlazio iz svog taksija ispred hotela i pridruživao nam se na terasi. Nijednom prilikom nije nosio nikakav paket, a kamoli da je neki predao mojoj majci. Nisam mogao da se setim da je u Triori ijednom zastala kraj izloga s muškom odećom.

Da, u redu, rekao sam.

To je bio trenutak kada je prestalo moje detinjstvo. Najveća je ironija što su lažna uveravanja doktora Edlunda u koja on, naravno, nije verovao predosetila tu okolnost koja mi sada dopušta da se prisećam onih leta provedenih u San Pjetru al Mare, i naročito toga leta. To je, naravno, ista ona okolnost koja mi dopušta da se prisećam ostalih godina u Linviku. U svom detinjstvu nisam znao da su moj otac i majka prestali da se vole. Nisam znao da je moje nežno zdravlje bilo ono što ih je održalo zajedno; dete kome nije preostalo još dugo da živi ne treba, ne bi bilo pošteno, da pored svega ostalog podnosi i raspad porodice.

Msje Paje je već bio tamo u Vili Parko i posećivao svoju umobolnu suprugu Italijanku kada smo se vratili sledećeg leta. Već prve večeri sedeo je sa nama za stolom, a posle toga sve smo radili zajedno. Sinjora Bineli i njena ćerka nisu te godine bile u hotelu. (Niti su više ikada bile u Vili Parko kada smo mi bili. Mojoj majci i msje Pajeu laknulo je zbog toga, čini mi se, iako su oni često pominjali sinjoru Bineli i njenu ćerku, i kao da su ih se s prijatnošću prisećali.)

U Lilu je sneg pao već u oktobru, rekao je msje Paje, i tako je razgovor ove večeri, a i drugih večeri vođen na taj način, jer je to zahtevalo moje prisustvo. Kasnije moja majka nije rekla da treba da izbegavamo pominjanje

msje Pajea pošto se vratimo u Linvik. Zнала je da nije potrebno da prolazimo kroz još jednu glupu zbrku.

I kada sam imao šesnaest i sedamnaest godina, i dalje smo odlazili u San Pjetro. Ono što je kod moje majke počelo kao dužnost da vodi svoje slabašno dete niz čitavu Evropu na sunce, postalo je najvažniji dah njenog života. Dugo pošto više nije bilo neophodno da tako činimo, nastavljali smo s tim putovanjem, ali su uloge sada bile izmenjene, sada sam ja bio nadahnut saosećanjem. Umobolna supruga msje Pajea, koja je svojevremeno bila posećivana iz milosrdnih razloga umrla je; ali msje Paje nije prestao da se vraća u Vili Parko. U trpezariji sam ponekad primećivao kelnera koji su ponavljali ono što je trebalo ponavljati mladim kelnerima, koji tek što su pristigli u hotel. I kako sam bivao stariji, moja majka i ja nismo više imali spojene sobe.

U Linviku je moj otac imao druge žene. Pošto se moje detinjstvo završilo, primetio sam da je ponekad uveče bio pijan. Neće to još dugo, sigurno su često moj otac i majka tako mislili, ali su bili postojani u svojoj časnoj rešenosti.

Godine pune sumnji koje su lagano proticale, sprale su čudesnost prisećanja na moje detinjstvo i načinile ih običnima, kao izbledele fotografije koje nemilosrdno beleže činjenice. Pa ipak su to neko vreme bila prisećanja, kako se njegova ruka pruža preko stolnjaka, svetlost sveće u njenoj kosi. Kakva su samo prisećanja bila na rujevinu, i sinjoru Bineli, i Klaudiju, i more plavo kao nebo! Moj otac je bio izvrstan jahač, a moja majka najlepša žena koju sam ikada video. *Ti diverti*, dok je msje Paje plivao mimo mene, glas jedva da mu je bio povišen: kako sam bio zadovoljan što je odabrao da se obrati meni!

U svom pozajmljenom vremenu uzimam iz jedne kutije od abonosa svoje zamrljane pokušaje da nacrtam rujevinu San Pjetra i razmišljam o tome kako moj talent nije daleko stigao. Glupo, sada mi se čini, da sam tako uporno pokušavao da uhvatim neuhvatljivo obeležje tog izuzetnog rastinja.

Jedan dan u životu i...

Odolevajući svim iskušenjima modernizma i postmodernizma, u prozi pisanoj na engleskom jeziku održao se tokom celog XX veka kontinuitet tradicije realističkog pripovedanja. Ova struja imala je svoje uzlete i padove; nikad nije bila sasvim prekinuta ili zanemarena, a pre petnaestak godina, u vreme kada je nastupila izvesna iscrpljenost u oblasti eksperimentisanja, ponovo se našla u samoj žiži interesovanja čitalaca i kritike. Termini kao što su novi realizam ili minimalizam predstavljaju pokušaj književne kritike da bliže odredi stvaralaštvo ovih pisaca tradicionalističke, a ipak nove stvarnosne proze, koji su svoje najveće domete ostvarili u formi kratke priče, konačno utvrđujući svoje mesto na savremenoj književnoj sceni sredinom osamdesetih godina, naročito u Americi, gde o popularnosti ovog žanra možda najbolje svedoče veliki uspeh Rejmonda Karvera i njegovi bezbrojni epigoni. Ovom krugu pisaca, uslovno rečeno, pripada i Vilijam Trevor, kod nas gotovo sasvim nepoznat, a na britanskim ostrvima odavno priznat i rado čitan pisac.

Rođen u Irskoj 1928. godine, Trevor je studirao, a potom i predavao istoriju, emigrirao u Englesku 1955. godine, objavio jedan roman tri godine kasnije, radio kao vajar i službenik u reklamnoj agenciji, da bi se konačno posvetio književnoj karijeri sredinom šezdesetih, posle uspeha svog drugog romana *Stari momci* (The Old Boys, 1964). Veoma plodan pisac, Trevor je do danas napisao trinaest romana i osam zbirki priča, jednu knjigu autobiografskih eseja, kao i niz pozorišnih, radio i TV drama. Višestruki je dobitnik jedne od najprestižnijih književnih nagrada, Vitbred, i brojnih drugih uglednih priznanja; član je Irske Akademije Umetnosti, a 1977. dodeljen mu je i Orden Britanskog Carstva za zasluge u književnosti.

Podjednako uspešan i kao romansijer i kao pripovedač, Trevor je u isti mah hvaljen kao možda najosobniji romanopisac koji se pojavio posle Vilijama Goldinga i Mjuriel Spark¹ i autor priča za koje je Grejam Grin jednom rekao da su među najboljima ako ne i najbolje još od Džojsovih *Dablimaca*. Naša čitalačka publika sada ima priliku da gotovo istovreme-

no upozna obe ove komponente Trevorovog stvaralaštva: prevod njegovog najpoznatijeg romana *Felisijino putovanje* (Felicia s Journey, 1994), a zahvaljujući ovom izboru sada nam se predstavlja i Trevor-pripovedač.

Trevorove priče, od onih iz prve zbirke, *Dan kada smo se napili od kolača* (The Day We Got Drunk on Cake, 1967), pa do onih iz poslednje, *Posle kiše* (After Rain, 1996), u podjednakoj se meri bave engleskim i irskim temama. Po rečima Džona Faulza, Trevorova izuzetnost leži baš u srećnom spoju središnjih vrednosti dveju tradicija kojima on istovremeno pripada irske i engleske. Tako je i u *Penguinovom* izdanju sabranih Trevorovih priča iz 1991. g. načinjena podela po geografskom principu, na pripovetke čija se radnja odvija *U Irskoj* i *Van Irske* (što će reći, pretežno u Engleskoj). Priče koje su pred nama, probrane su iz ove grupe.

No, bez obzira na sredinu u koju su smeštene, Trevorove priče objedinjuje karakteristično tematsko i stilsko jedinstvo. Bilo da piše o irskom seoskom miljeu ili o visoko urbanizovanom londonskom životu, u središtu Trevorove pažnje redovno se nalaze obični, takozvani mali ljudi i svakodnevnog, gotovo banalne situacije, priče iz života tačnije, uobičajene porodične i lične emocionalne drame savremenog doba. Tako pratimo isečke sudbine pojedinih likova kakvi su, u ovom izboru, sredovečni muškarac koj se kaje i pati zbog braka koji je sam rasturio, očajno usamljeni stari čovek koji svoju osujećenost utapa u piću, pedesetdevetogodišnja glumica bez posla, koja se još uvek nada da će se u njenom životu pojaviti gospodin Onaj Pravi, nesrećna, zanemarena supruga upravnika škole, groteskna u svojoj bespomoćnosti, koja usled jednog neočekivanog događaja sagledava svoju pasivnu ulogu u braku, koju je dobrovoljno prihvatila... Obično je u pitanju jedan dan u životu glavnih junaka, na šta ukazuje čak i naslov jedne od najpoznatijih novijih Trevorovih priča *Jedan dan* (A Day).

Ako pribegnemo krajnjem uopštavanju, njegova najčešća tema mogla bi se opisati kao sukobljavanje nevinosti i iskustva, pri čemu je, po pravilu, nevinost ta koja strada. Ishod Trevorovih priča zato je ponekad sasvim predvidljiv, ali ništa manje potresan zbog toga. Nazvan genijem za prikazivanje nesreće, Trevor je bio i optuživan da je sadista koji uživa u mučenju svojih likova čiji su prototipovi, usled svoje nemoći, stari ljudi i de-

ca. Pritom kao da se zaboravlja na činjenicu da se tip događaja koji on opisuje stalno i svuda dešava, samo što se pred stvarima ove vrste obično zatvaraju oči, pogled skreće u stranu. Činjenica je da ima mnogo nesrećnih brakova (verovatno i više nego onih srećnih?), da ima staraca koji su očajni, razočarani ljubavnika, usamljenih i promašenih ljudi koji traže utehu u piću.

Neprijatnost ovih tema ublažavaju tri osnovna kvaliteta Trevorove proze: suptilni stil, iskrenost i humanizam. Tipične odlike njegovog stila uključuju opservaciju detalja, psihološku iznijansiranoost likova, vešto vođenje dijaloga i ponekad jedva primetnu autorsku ironiju, prisutnu u svim onim tužnim pričama čiji se junaci i dalje nadaju da će u njihovim životima sve da ispadne dobro, dok Trevor a i čitalac s njim pouzdano znaju da neće. Majstorstvo Trevorove pripovedačke veštine možda najviše dolazi do izražaja u najboljoj priči iz ovog izbora, *Rujevina San Pjetra*, koja ne zaostaje za Čehovom. Na letovanju, majka jednog neimenovanog dečaka zaljubljuje se u gosta u hotelu. Majčina preljuba data je kroz vizuru dečaka-naratora; čitalac postepeno shvata i ono što je izostavljeno iz priče, a što je, iako najvažnije, pomenuto samo u nagoveštajima. Iako je priča u stvari porazna, njena letnja atmosfera skoro je sve vreme prijatna. Lirsko raspoloženje dočarano je diskretnim sredstvima, dostojnim najvećih majstora pripovedne forme. Na ovaj način (inače često primenjivan u realističkoj prozi, kako klasičnoj tako i današnjoj), Trevor indirektno omogućava patetiku, postiže je pukom uzdržanošću, bez prenemaganja i narušavanja umetničkog utiska. Efekat koji priče ove vrste imaju na čitaoca jeste potpuno obezoružavajući – to je ona odlika da se lakim, elegantnim potezom nanese smrtonosan udarac. Možda baš zbog ove odlike njegovog stila, Trevora često nazivaju minimalistom; iako su sredstva koja se koriste krajnje štura, da bi se ovakav efekat postigao potrebna je velika veština – to je ono što je jedna kritičarka opisala kao Trevorov varljivo jednostavni stil .

U priči *Rejmond Bamber i g-đa Fič* psihološka iznijansiranoost likova je na vrhuncu. Ipak, ona čini samo površinski sloj, ispod koga se krije i jedno dublje značenje. Nema sumnje da je Trevor izvršno prikazao i plastično ocrtao obe osobe oko čijeg se susreta na jednom žuru odvija radnja; ono što je ipak važnije jeste da je pokazao i svoje već čuveno razumevanje i saosećanje za njihove sudbine. Naime, uprkos autorskoj ironiji – koja nije odsutna – Trevorova samilost proteže se, kao i uvek, na sve

likove – na one sa manama i na one koji greše, jednako kao i na one koji trpe i one koji pate. Svojevrsnim dvostrukim potezima pisac nam u svojim knjigama otkriva koliko su ljudi smešni, nemoćni, podložni porocima i slabostima, koristoljubivi ili sujetni, pa čak i glupi ili zlonamerni, a koliko ih, s druge strane, ne treba mrzeti, već, naprotiv – razumeti i oprostiti im sve njihove nedostatke. Kao da je baš to konačna i najdublja poruka Trevorovog dela: da nikoga ne treba mrzeti jer su svi, na kraju krajeva, samo ljudi, isti kao što smo i mi sami. Ništa što je ljudsko, odista, Trevoru nije strano, i u tom pogledu on podseća na Džozefa Konrada, koji je, u jednom sporu sa H. Dž. Velsom, svoju razliku u odnosu na ovog pisca formulisao na sledeći način: Vels, razlika između nas dvojice je fundamentalna. Vi ne volite ljude, ali smatrate da treba da se poprave. Ja volim ljude, a znam da ih ne treba popravljati. ² Ova bi se izjava, čini nam se, mogla sasvim lepo pripisati i Trevoru. O tome, uostalom, najbolje svedoče stranice koje prethode.

Srđan Simonović

Sadržaj

Rujevina San Pjetra (5)

Pristup deci (24)

Generalov dan (45)

Rasturene porodice (67)

Rejmond Bamber i gospođa Fič (87)

O debela bela žena (110)

Ručak zimi (133)

Toridž (149)

Jedan dan u životu i... (173)

Srđan Simonović